

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน ศึกษาองค์ประกอบของประชากร ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ ศึกษาปัญหา อุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาได้ข้อสรุปดังนี้

สภาพทั่วไปตามลักษณะประชากร

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 376 คน เพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย เพศหญิงร้อยละ 50.8 ส่วนเพศชายร้อยละ 49.2 ด้านอายุประชากรกลุ่มอายุระหว่าง 36.45 ปี จำนวนมากที่สุดร้อยละ 31.1 ด้านระดับการศึกษาประชากรจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มากที่สุดร้อยละ 31.6 ด้านรายได้ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุดร้อยละ 67.0 ด้านอาชีพประชากรประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุดร้อยละ 35.4

การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน

1. ภาพรวมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน

ประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเฉลี่ยสูงกว่าการมีส่วนร่วมในด้านอื่นทั้ง 4 ด้าน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้านแหล่งน้ำของชุมชนสูงกว่าค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในรายละเอียดอื่น

1.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการดำเนินกิจกรรม/โครงการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย แต่มีค่าเฉลี่ยในส่วนการเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมมา/โครงการ และการมีส่วนร่วมในการสร้างแผนงานกิจกรรม / โครงการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยด้านการเกิดแรงบันดาลใจที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนสูงกว่าด้านอื่น

1.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการประเมินผลกิจกรรม / โครงการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีค่าเฉลี่ยการร่วมติดตามและประเมินผลกิจกรรม / โครงการ โดยการส่งเอกสาร หรือหนังสือถึงผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม / โครงการ การจัดการสิ่งแวดล้อมสูงกว่าด้านอื่น

1.5 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการสนับสนุนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีค่าเฉลี่ยการร่วมรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การปลูกไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณบ้านเรือนสูงกว่าด้านอื่น

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมจำแนกตามลักษณะประชากร

ประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการเปรียบเทียบตามลักษณะของประชากรได้ผลการศึกษา ดังนี้

2.1 จำแนกตามเพศ ทั้งเพศชายและเพศหญิงของประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการค้นหาปัญหา และสาเหตุด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม โครงการ และด้านการสนับสนุน

2.2 จำแนกตามกลุ่มอายุมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมการค้นหาปัญหาและสาเหตุด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการสนับสนุน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยกลุ่มประชากรอายุ 15 – 25 ปี แตกต่างกับกลุ่มประชากรอายุ 36 – 45 ปี

2.3 จำแนกตามกลุ่มระดับการศึกษาประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุน โดยในด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ กลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่กับกลุ่มประชากรที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กลุ่มประชากรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และกลุ่มประชากรที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มประชากรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กับกลุ่มประชากรที่จบการศึกษาระดับปริญญา และกลุ่มประชากรที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี กลุ่มประชากรที่จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กับกลุ่มประชากรที่ไม่จบการศึกษาคอนกรีต

2.4 จำแนกตามรายได้ประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม /

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลบางน้ำผึ้ง ส่วนใหญ่เกิดจากไม่มีเวลาเนื่องจากมีภาระในการประกอบอาชีพ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ในด้านต่างๆ ประกอบด้วยด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุนพบว่าประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน แต่มีข้อที่น่าพิจารณาคือค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะการสร้างแรงบันดาลใจที่จะให้ประชาชนร่วมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เนื่องจากค่าเฉลี่ยในรายละเอียดด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมได้ข้อสรุปบ่งชี้คือค่าเฉลี่ยการเกิดแรงบันดาลใจที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ($\bar{x} = 3.25$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยในรายละเอียดทุกด้าน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในด้านที่ก่อให้เกิดความสุขทางใจที่ได้เห็นสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่ในสภาพดีซึ่งมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{x} = 3.26$) ในขณะเดียวกันผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมที่จะส่งผลกระทบต่อรายได้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 2.54$) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในรายละเอียดของผลประโยชน์การมีส่วนร่วมในด้านอื่น และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 2.50$) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมในด้านอื่นอีก 4 ด้าน และเมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดเฉพาะด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ พบว่าประชาชนในชุมชนบางน้ำผึ้งมีค่าเฉลี่ยการมีบทบาททำให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม / โครงการ และการร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรม / โครงการ การจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.48$) เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในรายละเอียดด้านอื่น

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการในแต่ละองค์ประกอบประชากรซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1 องค์ประกอบประชากรด้านเพศ จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบประชากรด้านเพศของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในทุกด้านของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้ง ได้แก่ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุนซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้อาจเพื่อกมาจากบริบทของตำบลบางน้ำผึ้งได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามนโยบายของรัฐ ทำให้ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งมีความตื่นตัวในการรักษาธรรมชาติและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในชุมชน ประกอบกับการสัมภาษณ์ในเชิงลึกและการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่าประชาชนตำบลบางน้ำผึ้ง ส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิม จึงได้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมชุมชนในการที่จะรักษา และคงสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไว้ให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดของฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2537) ที่ได้สรุปว่าพฤติกรรมของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยประกอบกับการที่ชุมชนมีลักษณะรวมกันหรือมีความความคิดที่เหมือนกัน เช่น มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม หรือภาษาเดียวกัน มีความเป็นญาติกันอยู่ในละแวกเดียว ตลอดจนมีความรู้สึกเดือดร้อนจากปัญหาเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่ได้สรุปว่าปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพทางสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมกับได้เสนอว่าผลของการมีส่วนร่วมวัดได้จากความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ชุมชนที่สามารถพัฒนาศักยภาพในการตัดสินใจได้ในระดับดี การมีส่วนร่วมจะเป็นไปในแนวทางที่ตรงกันกับความต้องการของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และในกรณีที่ยังต้องพึ่งพาการชี้แนะจากภาครัฐ การดำเนินการโครงการก็จะเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดโดยภาครัฐ ประกอบกับผลการศึกษาวิจัยของ กรรณิกา ชมดี (2524) ที่พบว่าปัจจัยที่จูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ เกียรติยศที่ได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วม

2.2 องค์ประกอบประชากรด้านอายุ จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบประชากรด้านอายุของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในทุกด้านของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้ง ได้แก่ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพราะรัฐมีนโยบายให้ชุมชนบางน้ำผึ้งเป็นพื้นที่สีเขียวพร้อมกันได้ดำเนินการ / โครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้งให้เป็นปอดของกรุงเทพ จึงส่งผลให้ประชาชนในตำบลบางน้ำผึ้งมีความตื่นตัวในการรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาวิจัยของพงศธร คำใจหนัก (2545) ที่ศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองลำพูนแล้วพบว่าปัจจัยภายนอกได้แก่การได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลเมืองลำพูน เป็นเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองลำพูน และจากงานวิจัยของสุจินต์ ดาววีรกุล (2527) ที่พบว่าปัจจัยทางสังคมได้แก่การรับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน นายอำเภอ และพัฒนาการอำเภอ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.3 องค์ประกอบประชากรด้านระดับการศึกษา จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบประชากรด้านระดับการศึกษาของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2.4 องค์ประกอบประชากรด้านรายได้ จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบประชากรด้านรายได้ของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการศึกษาในครั้งนี้

2.5 องค์ประกอบประชากรด้านอาชีพ จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบประชากรด้านอาชีพของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เปรียบเทียบรายละเอียดองค์ประกอบประชากรกับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยวิธีการของ Scheffe มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการสนับสนุนจำแนกตามอายุพบว่า กลุ่มประชากรที่มีอายุน้อยมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกับกลุ่มประชากรที่มีอายุมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ คันสนะ ต้นดิชาติ, 2531, ชัยโรจน์ ชนะสันติ, 2535, พรทิพย์ อังกุลดี, 2539 อ่างในสืบสุข ลีละบุตร และลัดดาวัลย์ , ทองนพ, 2543 ที่พบว่าผู้ที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

3.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุนจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงแตกต่างกับกลุ่มประชากรที่มีการศึกษาต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ถม ทรัพย์เจริญ, 2525, ฉอาน วุฑฒิธรรมรักษา, 2526, พรทิพย์

อังกูตติ, 2539 อ่างใน สืบสุข ลีละบุตร และลัดดาวัลย์ ทองนพ , 2543 ที่พบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

3.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการค้นหาคำปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผล กิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุน จำแนกตามรายได้ พบว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกับกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สิทธิศานต์ ทรัพย์ศิริโสภา (2544) ที่พบว่าประชาชนที่มีรายได้สูง จะมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

3.4 การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการค้นหาคำปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผล กิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุน จำแนกตามอาชีพพบว่ากลุ่มประชากรที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สมใจ เข้มเจริญ, 2510, สุวรรณิ คงทอง, 2536, ศิริวรรณ ทาปัญญา, 2539, สัญชัย สุทธิพันธ์วิหาร, 2539 อ่างใน สืบสุข ลีละบุตร และลัดดาวัลย์ ทองนพ , 2543 ที่พบว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างกันจะมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

จากการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ค้นพบสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

1. การศึกษาได้ค้นพบว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ต้องการความเสถียร และการมีจิตสำนึกต่อสาธารณะของผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก และจากกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้น พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาดี มีข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอ มีวิสัยทัศน์และมีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดี จะเกิดจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมและต่อสาธารณะได้มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำ และขาดข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเพียงพอ

2. ในส่วนเรื่องของรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูง มีความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งเหตุที่มาช่วยสนับสนุนปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แก่ผู้มีรายได้สูงส่วนหนึ่ง เป็นผู้มีการศึกษาสูงด้วย และอีกเหตุผลหนึ่ง ผู้มีรายได้ต่ำ ส่วนหนึ่งไม่มีเวลาให้ความสนใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมากนัก เพราะต้องใช้เวลาดูแลปัญหาปากท้องของตนเอง

3. สำหรับเรื่องอาชีพนั้น พบว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก อีกประการหนึ่ง เกษตรกรในพื้นที่

ศึกษาส่วนใหญ่ ก็มีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างดี จึงทำให้สามารถเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดีเช่นกัน

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จ.สมุทรปราการ จะเห็นได้ว่าในภาพรวมหรือในระดับนโยบาย ยังมองเห็นว่าการให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องสิ่งแวดล้อมและผลกระทบอันเนื่องมาจากปัญหาสิ่งแวดล้อมยังเป็นเรื่องจำเป็นเพราะการศึกษาที่สูงขึ้น จะทำให้ประชากรของสังคมมีความรู้ความเข้าใจและเกิดจิตสำนึกต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น

การพัฒนาให้ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ มีอาชีพและมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ สามารถเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของสมาชิกในครอบครัวได้ ยังเป็นเรื่องที่จำเป็นเช่นกัน เพราะหากประชาชนยังต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องของตนเอง และครอบครัวอยู่แล้ว โอกาสที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็เป็นเรื่องยาก

การพัฒนาแบบบูรณาการ โดยทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรม / โครงการด้านสิ่งแวดล้อมกับวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เพราะหากสิ่งที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแล้ว ก็ง่ายที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม จากภาพรวมดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาวิจัยจึงขอเสนอแนะรายละเอียดจากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน ชุมชนบางน้ำผึ้งในทุกด้านทั้ง 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม / โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม / โครงการ และด้านการสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง แต่ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.03$) สูงกว่าทุกด้าน ดังนั้นหากหน่วยงานทั้งของรัฐหรือเอกชนรวมถึงเจ้าของโครงการ / กิจกรรมต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วม จะต้องวางแผนสร้างหรือกำหนดกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก หรือความรู้สึกเห็นถึงผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะกิจกรรมหรือโครงการที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้งในด้านการดำเนินกิจกรรม/โครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 2.50$) เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยด้านอื่น ดังนั้นหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือเจ้าของกิจกรรม/โครงการต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการดำเนินกิจกรรม/โครงการ จะต้องวางแผนหรือกำหนดกิจกรรมในลักษณะการสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมชักจูงหรือเชิญชวนให้ประชาชนใน

ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/โครงการของชุมชน ด้วยวิธีการยกย่องให้เกียรติซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของกรรณิกา ชมดี (2524) ที่พบว่าปัจจัยที่จูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ เกียรติ

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนบางน้ำผึ้ง จำแนกตามลักษณะของประชากร จากผลของการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 องค์ประกอบด้านเพศ จากการศึกษาวิจัยพบว่าเพศของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้งมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันในทุกด้าน ดังนั้นการดำเนินกิจกรรม / โครงการในชุมชนเมือง หรือชุมชนที่รัฐมีนโยบายเข้าไปจัดการจึงไม่ควรแยกกิจกรรม / โครงการ เน้นเพศชาย หรือเพศหญิง

3.2 องค์ประกอบด้านอายุ จากการศึกษาวิจัยพบว่าประชากรที่มีอายุแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการสนับสนุนแตกต่างกันโดยกลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย (15.25 ปี) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 กับกลุ่มประชากรที่มีอายุมาก (36.45 ปี) ตามวิธีการของ Scheffe โดยเฉพาะการสนับสนุนในส่วนของการรักษาสภาพแวดล้อม เช่นการปลูกไม้ดอกไม้ประดับในบริเวณบ้านเรือนที่พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.19$) เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยในรายละเอียดส่วนอื่นของด้านการสนับสนุน ดังนั้นถ้าต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงควรมุ่งเน้นไปที่กลุ่มประชากรที่มีอายุในช่วงของวัยทำงานและมีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 36 – 45 ปี ซึ่งจะก่อให้เกิดผลของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมดีกว่ากลุ่มประชากรในวัยอื่น

3.3 องค์ประกอบด้านระดับการศึกษา จากการศึกษาวิจัยพบว่าการศึกษากลุ่มประชากรมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่ากลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมสูงกว่าค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของกลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าในทุกด้านดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชน หรือเจ้าของกิจกรรม / โครงการ ควรมุ่งไปที่กลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงเพื่อให้เป็นแกนนำชักจูง เชิญชวนให้ประชากรในกลุ่มอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้น

3.4 องค์ประกอบด้านรายได้ จากการศึกษาวิจัยของรายได้ของกลุ่มประชากรมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงกว่า มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าในทุกด้านของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน หรือเจ้าของกิจกรรม / โครงการ ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมจึงควรมุ่งไปที่ประชากรที่มี

รายได้สูงก่อน แล้วอาจใช้เป็นแกนนำในการชักจูงหรือเชิญชวนให้ประชากรในกลุ่มอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม หรือการขอความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อม ประชากรที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือสูงกว่าประชากรที่มีรายได้ต่ำ

3.5 องค์ประกอบด้านอาชีพ จากการศึกษาวิจัยพบว่าอาชีพของกลุ่มประชากรที่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยพบว่ากลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ($\bar{x} = 3.34$) มีแนวโน้มของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมสูงกว่าประชากรที่ประกอบอาชีพรับราชการ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัท/รัฐวิสาหกิจ อาชีพรับจ้าง และผู้ไม่มีอาชีพตามลำดับในทุกด้านของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน หรือเจ้าของกิจกรรม / โครงการ มีความประสงค์ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม การเข้าไปแนะนำ เชิญชวน หรือการสร้าง ความเข้าใจให้กับประชากรที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมีแนวโน้มที่จะประสบผลสูงกว่าประชากรกลุ่มอาชีพอื่น

4. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนชุมชนบางน้ำผึ้งพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เกิดจากการไม่มีเวลาเข้าร่วม (ร้อยละ 69.1) ดังนั้นถ้าหากหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน หรือเจ้าของกิจกรรม/โครงการต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงควรจัดกิจกรรม/โครงการในช่วงเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่ว่างจากการประกอบอาชีพ หรืออาจใช้วิธีการอื่น เช่น การมีส่วนร่วมโดยผ่านสื่อต่างๆ หรืออาจใช้วิธีการผ่านทางหนังสือเอกสารที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานประกอบอาชีพ

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

5.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมระหว่างประชาชนในเขตเมือง กับประชาชนในเขตชนบท

5.2 ควรศึกษาด้านอิทธิพลของนโยบายของรัฐที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบ

5.3 ควรศึกษาในเชิงคุณภาพถึงความต้องการอันแท้จริงของประชาชนในด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

5.4 ควรศึกษาในเชิงคุณภาพด้านรูปแบบของสื่อที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

5.5 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

5.6 ควรศึกษาในเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการดำเนินกิจกรรม/โครงการ ด้านผลประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้านการติดตามประเมินผลกิจกรรม/โครงการ ด้านการสนับสนุน

5.7 ควรศึกษาผลงานกระทบที่เป็นตัวเร่งให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนเกิดความเสื่อม

5.8 ควรศึกษาความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมกับประชาชนที่อพยพย้ายถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี